MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
ANNA FELICE

Seduta tas-26 ta' Gunju, 2012

Referenza Kostituzzjonali Numru. 31/2011

Ir-Repubblika ta' Malta

vs

Carmel Camilleri

Il-Qorti:

Rat ir-referenza maghmula mill-Qorti Kriminali fit-2 ta' Mejju 2011 (Imhallef Michael Mallia), li permezz taghha, dik il-Qorti, wara li semghet lid-difiza u lill-ufficjal prosekutur fuq l-iskorta tas-sentenzi precitati u stante li kull kaz ghandu c-cirkostanzi partikolari tieghu, peress illi f'dan il-kaz, l-istqarrija ta' l-akkuzat ghandha importanza kbira li tista' taffettwa r-rizultat ta' dawn il-proceduri, ma jidhrilhiex li t-talba hi frivola u ghalhekk tilqa' t-talba u tordna li l-kwistjoni tintbaghat quddiem il-Prim' Awla tal-

Qorti Civili sabiex tigi determinata u tiddiferixxi l-kawza sine die sakemm tigi definittivament deciza l-kwistjoni.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta ta’ l-Avukat Generali, li wiegeb illi:

Ir-referenza kostituzzjonali maghmula mill-Qorti Kriminali permezz tad-digriet taghha tat-2 ta’ Mejju 2011, hija fis-sens illi ‘fuq l-iskorta tas-sentenzi precitati u stante li kull kaz ghandu c-cirkostanzi partikolari tieghu, peress illi f’dan il-kaz, l-istqarrija ta’ l-akkuzat ghandha importanza kbira li tista’ taffettwa r-rizultat ta’ dawn il-proceduri, ma jidhrilhiex li t-talba hi frivola u ghalhekk tilqa’ t-talba u tordna li l-kwistjoni tintbaghat quddiem il-Prim’ Awla tal-Qorti Civili sabiex tigi determinata u tiddiferixxi l-kawza sine die sakemm tigi definittivament deciza l-kwistjoni’.

L-esponenti jixtieq jippreciza illi r-referenza ma saritx skont ir-Regolament 5 tar-Regolamenti dwar il-Prattika u l-Procedura tal-Qrati u l-Bon-Ordni (S.L. 12.09) stante li ma tikkontjenix liema hi d-dispozizzjoni tal-Kostituzzjoni ta’ Malta jew tal-Konvenzjoni Ewropea li allegatament gew miksura. Madanakollu mill-verbal tas-seduta tat-2 ta’ Mejju 2011 jidher illi l-lanjanza hija fis-sens illi l-istqarrija tar-rikorrenti esebita fil-proceduri penali u l-uzu ta’ tali stqarrija mill-prosekuzzjoni fil-proceduri penali allegatament tilledi jew x’aktarx tilledi d-drittijiet tar-rikorrenti kif sancit fl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6 (3) (c) konguntivament ma’ l-Artikolu 6 (1) tal-Konvenzjoni Ewropea (Kap. 319 tal-Ligijiet ta’ Malta).

L-esponent jikkontesta l-allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet tar-rikorrenti stante illi huma infondati fil-fatt u fid-dritt ghar-ragunijiet segwenti:

L-esponenti jissottometti illi bhala principju ma jezisti l-ebda dritt fundamentali ta’ assistenza legali izda jezisti biss dritt fundamentali ta’ smiegh xieraq meta bniedem ikun akkuzat b’reat kriminali. Kull meta l-Qorti Ewropea sabet li kien hemm ksur tad-dritt ta’ smiegh xieraq minhabba n-nuqqas ta’ assistenza minn avukat waqt l-

interrogazzjoni mill-Pulizija, dejjem ikkwalifikat il-gudizzju taghha u irriteniet illi jekk eventwalment il-persuna ma kienx ser ikollha smiegh xieraq fil-proceduri kriminali, allura l-persuna ghandha dritt tkun assistita minn avukat waqt l-investigazzjoni. L-esponenti jirrileva illi certament illi mhux il-kaz illi l-Qorti Ewropea irriteniet li jekk persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni, allura awtomatikament dik il-persuna soffriet ksur ta' dritt ta' smiegh xieraq.

L-esponenti jissottometti illi d-dritt ta' smiegh xieraq irid ikun evalwat fir-rigward tat-totalita' tal-procedura u mhux fir-rigward ta' mumenti minnha bhal ma qieghed jittanta jaghmel ir-rikorrent fejn qed jiffoka fuq l-istadju ta' l-interrogazzjoni. L-esponenti jissottometti illi d-dritt ta' smiegh xieraq ma jistax ikun evalwat fir-rigward ta' mumenti li sehhew qabel ir-rikorrenti effettivament kien tressaq bhala akkuzat. Dan kien stabbilit fil-kaz fl-ismijiet **Imbroscia v. Switzerland** (applikazzjoni numru 13972/88 deciz mill-Qorti Ewropea fl-24 ta' Novembru 1993):

'The manner in which article 6 (1) and 3 (c) is to be applied during the preliminary investigation depends on the special features of the proceedings involved and on the circumstances of the case. In order to determine whether the aim of Article 6 – a fair trial – has been achieved, regard must be had to the entirety of the domestic proceedings conducted in the case'.

L-esponenti jissottometti illi r-rikorrenti bl-ebda mod ma kien imgieghel jaghti l-istqarrija illi ta. Ir-rikorrenti inghata t-twissija skont il-ligi senjatament li ma kienx obbligat li jitkellem sakemm ma kienx hekk jixtieq izda li dak li kien ser jghid seta' jingieb bhala prova kontra tieghu. Illi l-istess rikorrent kien qieghed jifhem l-import tac-cirkostanza li kien jinsab fiha. Dan iktar u iktar meta wiehed iqis li l-akkuzat irrilaxxa zewg stqarrijiet fejn hu ammetta biss fit-tieni wahda u di piu' kkonferma t-tieni stqarrija li ghamel billi din regghet inqrat u giet registrata fil-prezenza tieghu u b'mod volontarju ghall-ahhar. In oltre, dak li intqal minnu gie sussegwentement ikkorraborat mill-akkuzat meta sar access fuq ix-xena tad-delitt u liema cirkostanzi gew

ikkorraborati mill-provi li kienu gew elevati fl-istadju investigattiv li kien sehh diversi snin qabel.

L-esponenti jissottometti illi fil-fatt fl-ebda waqt tal-proceduri ma giet attakkata l-validita’ jew il-volontarjeta’ ta’ l-istqarrija da parti tar-rikorrenti izda kien biss wara numru konsiderevoli ta’ snin mir-rilaxx ta’ tali stqarrija u meta inhareg l-att ta’ l-akkuza in konfront tar-rikorrent, precizament gimghatejn qabel is-smiegh tal-guri li kien debitament appuntat, li qieghda issa tigi attakkata l-istqarrija sabiex l-istess rikorrent jittanta jistultifika l-proceduri penali fuq il-pretensjoni li allegatament l-istqarrija ttiehdet bi vjolazzjoni tad-drittijiet fundamentali tieghu.

L-esponenti jissottometti illi recentement, il-Qrati nostrali kellhom l-opportunita’ illi jezaminaw dan il-punt u l-Qorti Kostituzzjonali f’dawn il-pronunzjamenti stabbiliet il-principju illi kull kaz irid jigi analizzat u skrutinizzat fit-totalita’ tieghu u fuq il-fattispecie partikolari tal-kaz partikolari. Il-fatt illi persuna suspettata ma tkunx assistita minn avukat waqt l-interrogatorju, ma jilledix id-dritt ghas-smiegh xieraq, tant hu hekk illi l-istess Qorti Kostituzzjonali sabet illi l-ligi vigenti li taghti lok ghall-assistenza legali qabel l-interrogatorju instabet illi effettivament tinsab in linea mad-dispozizzjonijiet tad-drittijiet fundamentali.

L_esponenti jissottometti illi l-Qorti Kostituzzjonali diga’ stabbiliet il-principju u kkonkludiet illi d-decizjoni ta’ Salduz v. Turkey deciza mill-Qorti Ewropea fis-27 ta’ Novembru 2008 ma ghandhiex ikollha effett retroattiv. Essenzjalment, dan huwa l-pern tal-kwistjoni odjerna u cioe’ illi l-istadju preliminari tal-proceduri penali ta’ dan il-kaz, gew konkluzi fis-sena 2006 u cioe’ sentejn qabel id-decizjoni ta’ Salduz v. Turkey, li ghalhekk, in linea mal-pronunzjament tal-Qorti Kostituzzjonali tat-12 ta’ April 2011 fir-referenza kostituzzjonali fl-ismijiet ‘Il-Pulizija (Spettur Victor Aquilina) vs Mark Lombardi’, ma tistax tigi applikata ghall-kaz odjern.

In vista tas-suespost ma hemm l-ebda ksur ta' dawn l-Artikoli.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez.

Semghet ix-xhieda.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet.

Rat li r-referenza thalliet ghas-sentenza.

Il-Qorti tibda biex tirreferi ghas-sentenza ta' din il-Qorti diversament presjeduta fir-referenza kostituzzjonali "Il-Pulizija vs Franck Cachia" (16 ta' Frar 2011 – Imhallef J.R. Micallef), fejn il-Qorti rriteniet hekk:

"*Billi l-kwestjoni tkun inqalgħet quddiem Qorti li mhix il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili jew il-Qorti Kostituzzjonali, u billi l-proċediment ma jkunx tressaq quddiem din il-Qorti direttament minn min jallega l-ksur tal-jedd fondamentali partikolari, din il-Qorti jkollha tqis fedelment il-kwestjoni fil-mod u t-termini mgħoddijin lilha mill-Qorti li tkun għamlet ir-riferenza, u jekk tonqos li tagħmel dan jew titbiegħed milli tqis dak lilha riferut, tkun qegħda tiddeċiedi extra petita*[1]*;*

Illi huwa minħabba f'hekk li huwa mixtieq li riferenza kostituzzjonali ta' Qorti lil din il-Qorti għandha tkun magħmula b'mod li l-ordni tar-riferenza jkun fih b'mod konċiż u ċar il-fatti li jagħtu lok għall-kwestjoni[2]*.*"

F'dik il-kawza, il-Qorti rriteniet ukoll:

"*Ladarba l-każ tressaq quddiemha permezz ta' riferenza minn Qorti oħra, ma tistax tagħżel li ma teżerċitax is-setgħa kostituzzjonali tagħha milli tqis l-aspetti kostituzzjonali jew konvenzjonali tar-riferenza. Dan*

---

[1] Kost. **30.11.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Galea et vs Briffa et*** (Kollez. Vol: **LXXXV.i.540**) a fol. 554-5.
[2] P.A. Kost. **2.12.1987** fil-kawża fl-ismijiet ***Spett. P. Sammut et vs Edwin Bartolo et*** (Kollez. Vol: **LXXI.iii.727**)

jingħad għaliex ir-riferenza nnifisha torbot lil din il-Qorti li tiddeċidi l-kwestjoni riferuta u ma tapplikax għaliha d-diskrezzjoni li hija miftuħa għal din l-istess Qorti taħt l-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni (jew l-artikolu 4(2) tal-Kap 319) meta l-kawża tkun tressqet b'rikors mill-persuna aggravata."

L-insenjament ta' dawn il-Qrati in subiecta materia jinsab sal-lum kristalizzat fil-gurisprudenza tal-Qrati Maltin b'referenza ghad-dritt fundamentali sancit fl-Art. 6 tal-Konvenzjoni Ewropea li jipprovdi illi:

"*(1) Fid-decizjoni tad-drittijiet civili u tal-obbligi tieghu jew ta' xi akkuza kriminali kontra tieghu, kulhadd huwa ntitolat ghal smigh imparzjali u pubbliku fi zmien ragjonevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b'ligi.*

"(3) Kull min ikun akkuzat b'reat kriminali ghandu d-drittijiet minimi li gejjin:

"(c) li <u>jiddefendi ruhu personalment jew permezz ta' assistenza legali</u> maghzula minnu stess jew, jekk ma jkollux mezzi bizzejjed li jhallas l-assistenza legali, din ghandha tinghatha lilu b'xejn meta l-interessi tal-gustizzja jehtiegu hekk."

Fl-istess sentenza, il-Qorti ta' l-Appell ghamlet referenza ghall-kaz Salduz, fejn il-Qorti Ewropea rriteniet illi:

"*In order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" Article 6 § 1 requires that, <u>as a rule</u>, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police.*

"Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction - whatever its justification - must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6.

"The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during

police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction” ***Salduz*** *[para 55].”*

Il-Qorti ta’ l-Appell in segwitu sahqet illi:

“*Ir-regola hi li l-Artikolu 6(1) jitlob li jkun hemm dritt ta’ avukat fl-istadju tal-investigazzjoni mill-pulizija, sakemm ma jigix pruvat li hemm ragunijiet impellenti ghaliex dan id-dritt ghandu jigi ristrett. Id-dritt ghall-avukat hi r-regola, ir-restrizzjonijiet huma l-eccezzjoni.”*

Il-Qorti Ewropea fil-kawza “Panovits vs Cyprus”, irriteniet ukoll:

“*As regards the applicant’s complaints which concern the lack of legal consultation at the pre-trial stage of the proceedings, the Court observes that the concept of fairness enshrined in Article 6 requires that the accused be given the benefit of the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation. The lack of legal assistance during an applicant’s interrogation would constitute a restriction of his defence rights in the absence of compelling reasons that do not prejudice the overall fairness of the proceedings.*”

Fil-kaz in ezami, jirrizulta illi r-rikorrent jinsab akkuzat b’diversi reati fosthom omicidju volontarju. Jirrizulta ukoll illi l-akkuzat irrilaxxa zewg stqarrijiet lill-Pulizija Ezekuttiva. Fl-ebda minn dawn l-okkazjonijiet ma kellu access ghall-assistenza legali.

Issa qed jigi sollevat illi t-tutela tad-dritt ta’ smiegh xieraq tista’ tigi evalwata biss b’relazzjoni ghall-proceduri kollha u ghalhekk ikun prematur li wiehed jiddeciedi f’dan l-istadju bikri tal-process.

F’dan il-kuntest, il-Qorti tirreferi ghal fuq citata sentenza ta’ Privitera, fejn il-Qorti sostniet illi:

“*Ghalkemm din il-Qorti taqbel ma’ dan il-principju, hija tal-fehma pero` li meta diga` jkun hemm ragunijiet bizzejjed li fuqhom il-Qorti tkun tista’ ssib li hemm lezjoni,*

m'ghandhiex toqghod tistenna sakemm jintemm il-kaz jew li jigi attwalment miksur id-dritt pretiz biex tiddeciedi jekk hemmx lezjoni jew le. Jista' jaghti l-kaz li jkun tard wisq jew dak li jkun imbaghad jibqa' minghajr rimedju. Kif tikteb ***Karen Reid**, **"A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights",*** *[3rd Edition page 70] "While the conformity of a trial with the requirements of Article 6 must be assessed on the basis of the trial as a whole, a particular incident may assume such importance as to constitute a decisive factor in the general appraisal of the trial overall". Fil-fehma ta' din il-Qorti n-nuqqas ta' assistenza ta' avukat fl-istadju ta' investigazzjoni hu wiehed minn dawn ic-cirkostanzi li jistghu jippregudikaw id-dritt ta' persuna akkuzata irrimedjabbilment.*"

Ghaldaqstant, il-Qorti taqta' u tiddeciedi billi twiegeb ghall-kwistjoni riferita lilha mill-Qorti Kriminali fit-2 ta' Mejju 2011 billi ssib illi gew lezi d-drittijiet tar-rikorrenti ghal smiegh xieraq kif sancit bl-Art. 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.

Tordna li l-proceduri kontra r-rikorrent jitkomplew koformament ma' dak hawn deciz u kopja ta' din id-decizjoni tintbaghat lill-Qorti Kriminali ghall-prosegwiment tal-proceduri.

L-ispejjez jibqghu bla taxxa.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------